

De perverse effecten van het Haags Adoptieverdrag

R. Post*

Vorig jaar heb ik een boek, *Romania for export only, the untold story of the Romanian 'orphans'*, gepubliceerd over mijn werk voor de Europese Commissie: het helpen van Roemenië in de hervorming van zijn kinderbescherming. Hierin beschrijf ik de feiten die leidden tot het moratorium voor internationale adoptie, en de druk om interlandelijke adopties te heropenen. In de media werd ik geciteerd, zeggende dat interlandelijke adoptie in feite gelegaliseerde kinderhandel betreft. Dit is geen populair standpunt en ik werd dan ook door menigeen in het antiadoptiekamp geplaatst. Ik wil echter afstand nemen van pro- en antiadoptielabels en de discussie terugbrengen tot de kern van de zaak: is interlandelijke adoptie een kinderbeschermingsmaatregel, of hebben kinderen rechten in hun eigen land en is interlandelijke adoptie de ultieme inbreuk op zulke rechten? Dit artikel beschrijft de effecten van het Haags Adoptieverdrag¹ op adopties uit Roemenië. De doelstelling van het Haags Verdrag was te verzekeren dat interlandelijke adoptie plaatsvindt in het belang van het kind, met respect voor zijn/haar fundamentele rechten, en het voorkomen van ontvoering van, verkoop van of handel in kinderen. Roemenië was een van de eerste landen die dit Verdrag ratificeerden (1994), en nam in 1997 een adoptiewet conform het Haags Verdrag aan. Echter, in de periode van 1997 tot en met 2001 beschermde dit verdrag niet zozeer de rechten van het kind, maar eerder die van partijen in de ontvangende landen: centrale autoriteiten, adoptiebureaus en adoptieouders. Het laat verder zien hoe interlandelijke adoptie zich heeft ontwikkeld tot een volgroeide markt, die functioneert volgens de economische wetten van vraag en aanbod.

* Drs. Roelie Post in sinds 1983 in dienst van de Europese Commissie in Brussel en was van 1993 tot 2005 betrokken bij de hervorming van de Roemeense kinderbescherming. Zij is auteur van *Romania for export only, the untold story of the Romanian 'orphans'*

1 Voluit: Verdrag inzake de Bescherming van Kinderen en Samenwerking op het Gebied van Interlandelijke Adoptie. Het verdrag werd geïnitieerd door Italië en trad in 1995 in werking.

Aan de orde komen ook de gevolgen van de Roemeense ban op interlandelijke adoptie, inclusief de gevolgen voor andere landen. Het artikel eindigt met de cruciale vraag: kan interlandelijke adoptie wettelijk worden geregeld zonder dat dit leidt tot een vraaggestuurde kindermarkt? Dit artikel beargumenteert waarom dit niet mogelijk is onder de huidige voorzieningen van het Haags Verdrag uit 1993.

De Roemeense casus

De Roemeense adoptiewetgeving van 1997 maakte interlandelijke adoptie, conform het Haags Adoptieverdrag, subsidiair aan nationale adoptie. Adoptie werd een kinderbeschermingsmaatregel voor verlaten kinderen. Kinderen geplaatst in kindertehuizen werden, wanneer ouders hun kinderen gedurende zes maanden niet bezochten, als verlaten beschouwd. In dat geval waren directeuren van kindertehuizen verplicht een juridische procedure te starten om de ouderlijke macht te beëindigen. Op die manier werd het kind 'adoptabel' verklaard en gedurende drie maanden op de nationale adoptielijst geplaatst, waarna het kind beschikbaar kwam voor interlandelijke adoptie. Na de jarenlange berichten over kinderhandel en corruptie werd deze wet door de internationale gemeenschap met enthousiasme verwelkomd.

Maar, het addertje onder het gras bleek te zitten in de details over internationale samenwerking. Internationale adoptie zou worden uitgevoerd door Roemeense adoptiebureaus en buitenlandse bureaus. Buitenlandse bureaus werden geacht de Roemeense kinderbescherming te ondersteunen met geld, projecten of andere vormen van hulp. De hoeveelheid hulp werd omgezet in punten, op grond waarvan adoptiekinderen werden toegekend.

Van 1998 tot 2000 steeg het aantal interlandelijke adopties van 1.000 naar 3.000 kinderen per jaar.² Ook de kosten stegen (Ambrose en Coburn, 2001). In korte tijd waren meer dan honderd Roemeense adoptiebureaus actief. Advocaten, dokters, zakenlui, iedereen kon een adoptiebureau starten en een samenwerking aangaan met de vele geïnteresseerde buitenlandse bureaus. Steeds meer kinderen werden juridisch 'verlaten' verklaard. Steeds vaker runden deze

2 Romanian Office for Adoption (www.adoptiioromania.ro/statistici.aspx).

buitenlandse adoptiebureaus hun eigen kindertehuizen voor adoptiekinderen. Er kwamen bewijzen naar buiten van zogenaamd doodgeboren baby's, die in werkelijkheid in een achterkamertje voor interlandelijke adoptie waren gereserveerd. Ouders die hun kinderen teruggeisten, kregen nul op het rekest.

Hoewel duizenden kinderen het land verlieten, steeg tegelijkertijd het aantal kinderen in tehuizen. En ondanks de wellicht goede bedoelingen van dit systeem kwam niet alle hulp ten goede aan de kinderen. De Roemeense regering had onvoldoende budget uitgetrokken voor de kinderbescherming, rekenend op hulp en fondsen in ruil voor kinderen. Als gevolg daarvan brak in 1999 een financiële crisis uit. De Roemeense staatssecretaris vroeg vervolgens om buitenlandse hulp en versterkte hiermee de indruk dat Roemenië niet in staat was voor zijn eigen kinderen te zorgen.

Ondertussen was in 1999 het onderhandelingsproces voor de toetreding van Roemenië tot de Europese Unie gestart. Onder druk van een Franse ngo monitorde de Europese Commissie de Roemeense kinderbescherming als onderdeel van het mensenrechten criterium. Geconfronteerd met talrijke schandalen en klachten over interlandelijke adoptie, eisten de Europese Commissie en het Europees Parlement dat Roemenië de rechten van het kind zou respecteren om te voorkomen dat andere belangen dan die van het kind zouden prevaleren bij beslissingen over interlandelijke adopties.

In oktober 2001 stelde Roemenië een moratorium van interlandelijke adopties in. Maar een maand later al werden er – onder internationale druk – zogenoemde pijplijngevallen toegestaan. Er werden uitzonderingen mogelijk op het moratorium. Dit bleek het begin van een eindeloze strijd om kinderen te bemachtigen. Men zou verwachten dat er, na afhandeling van een aantal pijplijngevallen, alleen nog incidenteel sprake zou zijn van uitzonderingen. Het tegendeel was het geval. Toen eenmaal duidelijk was hoe het systeem van uitzonderingen werkte, kwamen die steeds vaker voor, onder diplomatieke druk en privéverzoeken van bepaalde politici (Post, 2007, p. 117-173). Eind 2003 ging de Roemeense minister-president Adrian Nastase tijdens een politieke bespreking met de Italiaanse minister-president Silvio Berlusconi (toen EU-voorzitter) akkoord met 103 adopties voor Italië. Het gevolg was explosieve

media-aandacht³ en een negatieve reactie van de Europese Unie. Vervolgens schafte Roemenië de uitzonderingen op het moratorium af, nu alle pijplijngesvallen al waren afgehandeld door een werkgroep van de Roemeense regering.

Kinderrechten en wetgeving

Ondertussen was Roemenië begonnen met het herzien van de kinderrechtenwetgeving. Al in 2001 werd een internationale werkgroep opgezet om de Roemeense regering te adviseren (Haagse Conferentie, UNICEF, USAID, Wereldbank, EU). Tijdens een dagvullende bespreking, met een Amerikaanse taperecorder op tafel, werd duidelijk dat de meningen verdeeld waren. Het belangrijkste gesprekspunt: in welke gevallen komen kinderen beschikbaar voor interlandelijke adoptie? De meeste aanwezigen vonden pleegzorg of residentiële zorg geen geschikte zorg. De EU-onderhandelaars achtten deze vormen, op grond van de praktijk in de toen vijftien EU-lidstaten – mits adequaat uitgevoerd – wel passende zorg (Post, 2007, p. 112).

Dit belangrijke struikelblok komt voort uit het verschil in benadering tussen het Haags Adoptieverdrag en het VN Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK), artikel 21b. Dit artikel stelt dat interlandelijke adoptie een optie zou kunnen zijn, in landen die adoptie kennen/gebruiken, als er geen adequate zorg beschikbaar is in het betreffende land zelf, bijvoorbeeld pleegzorg, lokale adoptie of residentiële zorg. De preambule van het Haags Verdrag benadert de zaak anders door interlandelijke adoptie subsidiair te maken aan nationale adoptie, en daarbij pleegzorg en residentiële zorg uit te sluiten.⁴

Eind 2003 klopte de Roemeense regering, gevangen tussen conflicterende eisen van de EU en de Verenigde Staten, aan bij de Europese Commissie voor hulp bij het ontwerpen van een nieuwe kinderrechtenwet. Zoals te doen gebruikelijk wanneer er geen expertise binnen de Europese Commissie aanwezig is, werd er een Panel van Experts opgericht – bestaande uit experts uit vijf EU-lidstaten. Dit panel

3 EC issues ultimatum to Romania: stop child exports, *Daily Telegraph* 2 februari 2004.

4 Explanatory Report on the Adoption Convention, opgesteld door G. Parra-Aranguren, 1994, art. 40 en 41.

zou twee jaar in functie blijven totdat de nieuwe wetgeving was afgerond. Het mandaat van het panel was na te gaan of de nieuwe wetten de Roemeense kinderen dezelfde rechtsbescherming boden als vergelijkbare wetten in de toen vijftien EU-lidstaten.

Het panel baseerde zijn positie op het IVRK, dat deel uitmaakt van het *acquis communautaire* van de Europese Gemeenschap. Alle lidstaten hebben dit verdrag geratificeerd en het wordt beschouwd als onlosmakelijk verbonden met het Verdrag van Rome. Het panel beschouwde interlandelijke adoptie derhalve als een laatste redmiddel, dat slechts overwogen mocht worden als er geen geschikte pleegzorg, adoptie of residentiële zorg in eigen land kon worden gevonden. Ten aanzien van de EU-lidstaten stelde het panel:

'Interlandelijke adoptie kan niet worden beschouwd als een beschermingsmaatregel. Roemenië's situatie is in dit verband uitzonderlijk, aangezien geen enkele EU-lidstaat zijn kinderen expatrieert. Andere lidstaten beschermen hun kinderen en pakken deze zaak in eigen land aan.'

Intussen was de hervorming van de Roemeense kindbescherming in rap tempo doorgegaan. Grote kindertehuizen werden gesloten en vervangen door moderne alternatieven, zoals pleegzorg, gezinsvervangende tehuizen en hulp aan gezinnen. Tegelijkertijd liep er gedurende een aantal jaren een publiekscampagne om de bevolking over kinderrechten te informeren. Zonder de druk om kinderen te leveren voor interlandelijke adoptie kon eindelijk een werkende lokale kindbescherming tot ontwikkeling komen. Derhalve was er feitelijk geen reden kinderen te expatriëren, en nam de Roemeense regering in juni 2004 een adoptiewet aan die interlandelijke adoptie door niet-familieleden niet langer als mogelijkheid bood.

De effecten van interlandelijke adoptie op de lokale kindbescherming

Het is van cruciaal belang te begrijpen hoe schadelijk de effecten van interlandelijke adoptie zijn op de ontwikkeling van de lokale kindbescherming. Reeds in 2002 beschreef Jonathan Dickens het effect van de conform het Haags Verdrag aangepaste Roemeense adoptiewetgeving en het puntensysteem. Hij signaleerde een paradox: terwijl interlandelijke adoptie inderdaad kan leiden tot meer

geld voor de ontwikkeling van de lokale kinderbescherming, ondermijnt zij de opvang en zorg voor de kinderen die achterblijven. De Roemeense adoptiewet verbeterde op het eerste gezicht de regels voor interlandelijke adoptie en beperkte de omstandigheden waaronder zij kon plaatsvinden (subsidiariteit). Maar in de praktijk werd de positie van interlandelijke adoptie door deze wet juist verankerd door deze als een kinderbeschermingsmaatregel te bestempelen. In de lokale kinderbescherming kregen krachten die kinderen het adoptiecircuit in trokken, de wind in de zeilen. Enerzijds om gedeeljk gewin en projecthulp, anderzijds omdat het de lokale opvang desondanks aan middelen bleef ontbreken. Van de € 30 miljoen inkomsten uit interlandelijke adoptie werd door de adoptiebureaus in 1999 slechts € 4 miljoen in de lokale kinderbescherming (projecthulp) geïnvesteerd. Verder hadden de beter betalende adoptiebureaus een aanzuigende werking op personeel van de lokale kinderbescherming, zodat de effectiviteit van de laatste werd ondermijnd. Tevens leidde de vraag naar kinderen tot 'advies' om afstand te doen van kinderen aan ouders die met minimale hulp zelf voor hun kinderen hadden kunnen zorgen. Kortom, internationale adoptie had negatieve effecten op de integriteit en onafhankelijkheid van de lokale kinderbescherming.

Dickens' conclusie is dan ook dat interlandelijke adoptie niet simpelweg gaat om het tegemoetkomen aan de behoeften van kinderen, of zelfs die van de toekomstige adoptieouders. Het gaat er ook om tegemoet te komen aan de wens tot voortbestaan van internationale adoptiebureaus, om de behoefte aan geld van de lokale kinderbescherming en om de financiële en professionele behoeften van de diverse medewerkers. En het gaat om het tegemoetkomen aan internationale politieke verplichtingen en belangen.

Wat gebeurde er vervolgens?

De adoptiebureaus en andere voorstanders van adoptie waren in rep en roer toen Roemenië de deuren sloot.⁵ Roemenië koos voor de oorspronkelijke interpretatie van artikel 21b van het IVRK en gaf dus

5 De Amerikaanse lobbyorganisatie Focus on Adoption organiseerde in Washington een 'rally for adoption' uit angst dat het Roemeense voorbeeld zou worden overgenomen door Guatemala (zie www.guatadopt.com/archives/000183.html).

prioriteit aan opvang in eigen land. Het was afgelopen met de directe subsidiariteit tussen lokale en interlandelijke adoptie. De adoptiebureaus vreesden dat andere landen dit voorbeeld zouden volgen. Het Roemeense besluit kwam zwaar onder vuur te liggen. Het gaat voor dit artikel te ver om de goed georganiseerde adoptielobby te beschrijven, maar dit wordt gedetailleerd gedaan in mijn boek. Het komt erop neer dat deze lobby succesvol invloed uitoefende op politici. Interlandelijke adoptiekwesties werden zo onderdeel van diplomatieke druk, vaak uitgeoefend in de context van internationale handelsbelangen en andere internationale betrekkingen. Een voorbeeld. De Amerikaanse staatssecretaris Colin Powell bracht het onderwerp aan de orde gedurende zijn onderhandelingen met de Roemeense premier Adrian Nastase over de toetreding van Roemenië tot de NAVO. Ook het US State Department, hiertoe aangespoord door de Joint Council on International Children's Services (een belangenorganisatie van VS-adoptiebureaus) en door de Congressional Coalition on Intercountry Adoption (een belangenorganisatie bestaande uit VS-congresleden en -senatoren), legde contact met de verschillende EU-staten om acties te coördineren.⁶

Zelfs nu nog, vijf jaar later, gaan de pogingen door om sommige pijplijngevallen vrij te geven, ondanks het feit dat de Roemeense autoriteiten meermaals hebben verklaard dat deze kinderen niet adoptabel zijn. Het valt op dat deze druk, met name uit Frankrijk, Italië en de Verenigde Staten, vooral door politici en aspirant-adoptieouders wordt uitgeoefend. De adoptiebureaus verschuilen zich daarachter. De adoptieouders uit verschillende landen, georganiseerd in belangengroeperingen, coördineren onderling en trekken vaak gezamenlijk op. De centrale autoriteiten van de ontvangende landen houden zich stil.

Naar een Europees adoptiebeleid?

Na de machtswisseling, eind 2004, in zowel het Europees Parlement als de Europese Commissie werden er ook vanuit de EU-instellingen serieuze pogingen gedaan om de Roemeense ban op adopties ongedaan te maken.

6 Zie brief US State Department, 20 oktober 2005 (www.jcics.org/Maura%20Harty%20Reply.Oct20.pdf).

In de Europese Commissie werd de Italiaanse vice-president Franco Frattini,⁷ voorheen minister van Buitenlandse Zaken in de eerste Berlusconi-regering, verantwoordelijk voor kinderrechten. De verkiezingen voor het Europees Parlement in 2004 brachten twee nieuwe Franse parlementsleden. Zij staken hun missie om Roemeense adopties te heropenen niet onder stoelen of banken. Ze hadden verwacht dat Roemenië adopties zou vrijgeven na de toetreding tot de EU, maar toen dat niet gebeurde, kwamen deze politici in actie (schriftelijke verklaringen, persconferenties, bezoeken aan Roemenië). Toen dat niets opleverde, organiseerden deze Franse Europarlementariërs een conferentie, op 9 november 2006. De inzet was de totstandkoming van een Europees adoptiebeleid,⁸ om via een omweg alsnog adopties uit Roemenië mogelijk te maken. Tijdens deze conferentie werden verschillende pleidooien gehouden voor een Europese ruimte voor kinderen. Er werd gerefereerd aan de vrijheid van verkeer van landbouwproducten en financiële diensten, en de noodzaak om deze vrijheid uit te breiden naar (adoptabele) kinderen. Vice-president Frattini steunde deze oproep voor een Europees adoptiebeleid en committeerde zich aan onderzoek naar deze beleids optie, terwijl hij de rechtmatigheid van pleegzorg als geschikte zorgoptie openlijk ter discussie stelde. Hij kondigde ook aan dat kinderen van buiten de EU in het besluitvormingsproces betrokken zouden moeten worden.

Sindsdien is er een aantal voorbereidende initiatieven in gang gezet,⁹ in een perfecte tango tussen het Europees Parlement, geïnitieerd door de parlementsleden Jean-Marie Cavada en Claire Gibault, en de Europese Commissie, door vice-president Frattini. Wat zou een Europees adoptiebeleid inhouden? Het idee is als volgt: pleegzorg beperken tot een maximum van twee jaar, waarna kinderen die niet terug kunnen naar hun ouders, adoptabel worden. Deze kinderen zijn dan bepaalde tijd beschikbaar voor nationale

7 In april 2008 keerde Frattini terug naar Italië op de post van minister van Buitenlandse Zaken in de Berlusconi II-regering. EC-vice-president Jacques Barrot (Frankrijk) nam zijn post in Brussel over.

8 Zie www.europarl.europa.eu/eplive/expert/shotlist_page/20061109SHL12462/default_en.htm.

9 Twee contracten zijn toegekend, beide expliciet toegespitst op het ontwikkelen van Europees adoptiebeleid (zie Europees Parlement: www.euroalert.net/en/contracts.aspx?id=66682 en Europese Commissie: www.ec.europa.eu/justice_home/funding/tenders/funding_calls_en.htm).

adoptie, worden vervolgens in een centraal Europees adoptieregister opgenomen, waarna ze beschikbaar komen voor interlandelijke adoptie.¹⁰

Met deze benadering zouden de Europese adoptiebureaus twee vliegen in één klap slaan:

1. Het zou niet alleen adopties vanuit Roemenië weer mogelijk maken, maar tevens de Haagse interpretatie van artikel 21b opleggen aan EU-lidstaten die tot dan toe ontvangende landen waren.
2. Het zou Europese burgers voorrang geven bij adoptie uit andere Europese landen ten koste van landen als de Verenigde Staten, Canada en Australië.

De bredere context

Interlandelijke adoptie loopt wereldwijd sinds 2005 gestaag terug. Niet alleen is Roemenië ermee gestopt, andere landen laten een voortdurend proces van vertraging, tijdelijke sluiting en heropening zien (Cambodja, Guatemala, Vietnam, Rusland, om er maar een paar te noemen). Steeds met vergelijkbare verhalen over corruptie en over kinderen die als verlaten of als weeskind worden bestemd, terwijl ze dat in werkelijkheid niet zijn. Het komt vaak neer op uitbuiting van kwetsbare gezinnen die geen andere keus hebben. Ouders worden vaak met trucs overgehaald afstand te doen van hun kinderen, zonder dat ze precies begrijpen wat adoptie inhoudt (in de veronderstelling dat de kinderen terug zullen komen). En terwijl er oude markten dichtgaan, trekt het reizende circus van de adoptiebureaus verder en ontstaat er nu een nieuwe markt in Afrika. Met name Ethiopië heeft een exponentiële groei doorgemaakt in de afgelopen jaren.

De meeste landen die de afgelopen jaren in het nieuws zijn vanwege adoptiegerelateerde kinderhandel – in adoptiejargon vaak ‘onregelmatigheden’ genoemd – krijgen daarna van de internationale gemeenschap het advies om het Haags Verdrag te ratificeren. Dat

10 Le nuove frontiere dell'accoglienza: kafala, adozione europea e affidamento internazionale, 30 augustus 2007 (zie www.amicideibambini.it/movimento/cervia-notizie2007.htm).

verdrag, opgezet om onregelmatigheden te voorkomen, doet dat echter niet, aangezien het vooral is gebaseerd op vertrouwen tussen de centrale autoriteiten van zendende en ontvangende landen. Vertrouwen dat niet altijd gerechtvaardigd is, zoals de voorbeelden van misstanden in Roemenië, India en China, om er maar een paar te noemen, laten zien. Hoe en waarom kinderen in tehuizen belanden, is door de ontvangende landen zo goed als niet te beoordelen, omdat het formele adoptieproces de achterliggende kinderhandel maskeert (Leifsen, 2008). Dit houdt in dat ook gestolen kinderen, of kinderen met een vervalste identiteit, legaal worden geadopteerd onder het Haags Adoptieverdrag.

Dat het ratificeren van het Haags Verdrag geen garantie is voor het voorkomen van misstanden, blijkt niet alleen uit het voorbeeld van Roemenië. India, waar het Haags Verdrag in 1996 in werking trad, is regelmatig in het nieuws vanwege voor adoptie gekidnapte kinderen en onjuiste afstandsverklaringen (Smolin, 2005). Zulke kinderen konden onder adoptiewetgeving conform het Haags Verdrag worden witgewassen voor legale interlandelijke adoptie (Smolin, 2006). Recent onderzoek laat zien dat regulering van het adoptieproces in India in feite contraproductief werkt (Bos, 2007). Het leidt tot een mystificatie van de realiteit. Hoe meer adopties worden gereguleerd en gemonitord, hoe verder politiek correcte doelstellingen af komen te staan van de dagelijkse praktijken. Waar algemeen wordt gesteld dat alleenstaande moeders vrijwillig hun kind afstaan, blijkt uit dit onderzoek dat dit lang niet altijd het geval is. Bos stelt dat kinderen duidelijk 'commodities' zijn, hoewel alle belanghebbenden de financiële component van adopties ontkennen of verbergen. Hierdoor hebben tehuizen een aanzuigende werking. De tehuizen moeten leeg, maar ze moeten ook vol. Adoptie is tenslotte een miljoenenindustrie.¹¹

Het ratificeren van het Haags Verdrag, en het reguleren van interlandelijke adoptie waarbij interlandelijke adoptie subsidiair wordt aan nationale adoptie – terwijl pleegzorg en zorg in tehuizen aan minimumperiodes worden gebonden – zal dan ook niet zozeer leiden tot een vermindering van misstanden, maar deze slechts door legalisatie maskeren. De effecten die dit heeft op de lokale kindbescherming, moeten, gezien de grote invloed van

11 *NRC*, De kindertehuizen moeten leeg, maar ze moeten ook vol, 25 mei 2007.

buitenlandse adoptiebureaus op het financieren en/of opzetten van kindertehuizen en pleegzorg, grote zorgen baren. Onder het Haags Verdrag wordt zulke zorg immers niet als een acceptabele vorm van zorg geaccepteerd. Als de ouders het kind niet kunnen terugnemen binnen een bepaalde wettelijk vastgestelde termijn, volgt adoptie en meestal interlandelijke adoptie.

Ook in landen die voorheen geen interlandelijke adoptie toestonden, is interlandelijke adoptie als gevolg van het Haags Verdrag nu een kindbeschermingsmaatregel geworden, zoals in Tsjechië bijvoorbeeld.¹² Terwijl in het begin van het Haags Adoptieverdrag de deelnemende landen waren verdeeld naar landen van herkomst en ontvangende landen, lijkt het nu de richting op te gaan dat landen deze beide rollen kunnen vervullen. Dit is ook wat de initiatiefnemers van het Europese adoptiebeleid nastreven.

Het IVRK echter, beschouwt adoptie niet als een kindbeschermingsmaatregel, omdat het concept in de meeste landen onbekend is en omdat er voldoende alternatieven zijn.¹³ Bovendien zou interlandelijke adoptie uitsluitend een laatste redmiddel mogen zijn, als er geen enkele manier is om het kind in het land zelf op te vangen en op te voeden. Het Haags Adoptieverdrag echter, maakt van interlandelijke adoptie een reguliere vorm van kindbescherming in landen van herkomst. En zo ontslaat het deze landen van de verplichting, voortkomend uit het IVRK, om het recht van kinderen, tijdelijk of blijvend verstoken van ouderlijke zorg, op passende alternatieve zorg te waarborgen.

In de ontvangende landen heeft het Haags Verdrag echter een imago gecreëerd van ethische adopties. Het is dus begrijpelijk dat steeds meer mensen belangstelling hebben voor adoptie. Het is een eenvoudig, zij het langdurig, administratief proces, dat onder auspiciën van de centrale autoriteiten wordt uitgevoerd. In Nederland is dat het ministerie van Justitie. Een volkomen sociaal geaccepteerde, goed geregelde, legale markt van kinderen, waar betalingen worden gedefinieerd als kosten en landentarieven.

12 Recentelijk vond in Praag een conferentie plaats waar internationale adopties werden gepromoot door vooral Italiaanse en Deense adoptiebureaus/autoriteiten, *Prague Post* 1 oktober 2008, Panel promotes intercountry adoption (www.praguepost.com/articles/2008/10/01/panel-promotes-foreign-adoption.php).

13 Implementation Handbook UNCRC, p. 270.

Een laatste opmerking

Er is sprake van een opkomende trend: het geven van projecthulp c.q. ontwikkelingshulp combineren met adoptie. De praktijk leert dat landen die dit doen, meer kinderen voor adoptie ontvangen. Dit brengt ons in feite terug bij een (verkast) puntensysteem, dat in de Roemeense casus alom werd bekritiseerd.

Frankrijk gaat zelfs een stap verder. In 2004 besloot de Franse regering, geconfronteerd met meer dan 25.000 adoptieaanvragen, tot een verdubbeling van het aantal jaarlijkse inkomende buitenlandse adopties, van 4.000 naar 8.000. Het tegengestelde gebeurde, de adopties namen af met 20%. In een poging hun marktaandeel ten opzichte van Frankrijk, Spanje en de Verenigde Staten te vergroten, heeft de Franse regering onlangs een Vredescorps in het leven geroepen.¹⁴ Het bestaat uit studenten die vrijwilligerswerk doen, gefinancierd door het Franse ministerie van Buitenlandse Zaken. Hun missie? In het buitenland adoptabele kinderen zoeken voor Franse gezinnen – het eerste doel is Cambodja. Acteur Gérard Depardieu voert het initiatief aan.¹⁵ Hij heeft toegezegd zijn netwerk te gebruiken om rijke privédonoren te vinden die het nodige kapitaal kunnen verstrekken om de voor adoptiedoeleinden bestemde fondsen van het Franse ministerie van Buitenlandse Zaken aan te vullen.

Geldelijk gewin is de drijvende kracht achter veel van de misstanden in interlandelijke adopties. Om directe betalingen (kostenvergoedingen) nu te vervangen door projecthulp lost niets op. Het effect zal uiteindelijk hetzelfde zijn.

Rest de vraag over welke belangen het allemaal gaat: over het belang van het kind, of het belang van de ontvangende landen (adoptiebureaus en adoptieouders)?

14 Gap-year mission to find baby orphans for France, 29 juli 2008 (www.timesonline.co.uk/tol/news/world/europe/article4419249.ece).

15 Gérard Depardieu au service de l'adoption (www.liberation.fr/culture/tentations/next/341674.FR.php).

Literatuur

Ambrose, M.W., A.M. Coburn
Report on intercountry adoption
 USAID, 2001 (www.laprimogen-
 ita.it/documenti/romanadopt.
 pdf)

Bos, P.
*Once a mother. Relinquishment
 and adoption from the perspec-
 tive of unmarried mothers in
 South India*
 Enschede, Ipskamp, 2007 (diss.)

Dickens, J.
*The paradox of inter-country
 adoption: analysing Romania's
 experience as a sending country*
 International Journal of Social
 Welfare, jrg. 11, nr. 1, 2002,
 p. 76-83

Hodgkin, R., P. Newell
*Implementation Handbook for
 the Convention on the Rights of
 the Child*
 Genève, UNICEF, 1998

Leifsen, E.
*Child trafficking and formalisa-
 tion: the case of international
 adoption from Ecuador*
 Children & Society, jrg. 22, 2008,
 p. 212-222

Post, R.
*Romania for export only, the
 untold story of Romanian
 'orphans'*
 Sint-Annaparochie, Hoekstra,
 2007

Smolin, D.M.
*The two faces of intercountry
 adoption: the significance of the
 Indian adoption scandals*
 Seton Hall Law Review, jrg. 35,
 nr. 2, 2005, p. 403-493

Smolin, D.M.
*Child laundering: how the
 intercountry adoption system
 legitimizes and incentivizes the
 practices of buying, traffick-
 ing, kidnapping, and stealing
 children*
 Wayne Law Review, jrg. 52, nr. 1,
 2006, p. 113-200